

Hlavní název: Physiologie ženy /
Druh dokumentu: Monografie
ISBN: null
Autor: ***Donator NF***
Mantegazza, Paolo
Strana: [330] - 345

SYSTEM
◆KRAMERIUS◆

Podmínky využití

NK ČR poskytuje přístup k digitalizovaným dokumentům pouze pro nekomerční, vědecké, studijní účely a pouze pro osobní potřeby uživatelů. Část dokumentů digitální knihovny podléhá autorským právům. Využitím digitální knihovny NK ČR a vygenerováním kopie části digitalizovaného dokumentu se uživatel zavazuje dodržovat tyto podmínky využití, které musí být součástí každé zhotovené kopie. Jakékoli další kopírování materiálu z digitální knihovny NK ČR není možné bez případného písemného svolení NK ČR.

Národní knihovna ČR
Klementinum 190
110 00 Praha 1

kramerius@nkp.cz

Přídavek druhý.

Pojem o kráse ženské za rozličných časů.

V Písni písni. — V století šestnáctém. — Kniha o krásné ženě. — Za našich dob. — Od Luiginiho až po Shufeldta.

Hned jakmile jsem napsal titul této své studie, cítil jsem potřebu ospravedlniti jej, neboť může se státi osobivým a chlubným, řekněme přímo pyšným.

Sledovati věk od věku pojem o kráse ženské jest tolik, jako stanoviti základy všeobecné aesthetiky, napsati celé pojednání o aesthetice, neb alespoň načrtnouti její dějiny. Není ovšem žena všecko krásno, ale jest takovou jeho částí, že skoro všecko v sobě zahrnuje a dodává tak zákony všemu umění, stanoví zvyky krasochuti, směr módy a pravidla mravnosti a zákonodárství. Kde objevuje se krásná žena, všecky energie lidské vytryskují ze svých pramenů a seřadují se k boji; vše, co má člověk nejlepšího a nejhoršího, žene se na povrch, aby vzdalo ženě hold, neb aby ji uráželo závistně. Stud jí hájí, a touha na ni žene útokem; umění by ji rádo dostalo celou pro sebe, ale věda se hádá o její cenu; každý chce z ní část, a každý cítí se rozehřát tímto tvorem, jenž s výše i z hlubin vyžaduje tolik paprsků, kolik jich má slunce, tolik energií, kolik jich dřímá skrytých v zemi. Básník stává se jejím knězem a opěvá ji hymny nesmrtelnými; malíř pokouší se vystihnouti na plátno božské její

obrysy; sochař zvěčňuje v mramoru její vítězné tvary, a dějiny zapisují její jméno podle jmen geniů.

A vše to ne snad ze smilnosti nebo bláznovství; jest to kultus, patřící nejvyššímu stvoření ze všech živých bytostí na zemi; a tak jako muž na nejvyšší větvi stromu bytostí živoucích spojuje v sobě všechny jejich síly, jsa posledním rozvojem života na oběžnici, žena ochraňuje zárodky, jest vestalkou svatého plamene lásky a stanoví svými tvary budoucí osudy plemen.

V pojmu, který si tvoří muž o ženské kráse, jest jistá část neměnitelná a pevná, jiná pak mění se podle jednotlivých dob a podle chutí, jdouc tak za vrtošivou módou, za triumphy nebo za poblouzněním umění.

Nezměnitelné jsou rysy, určující pohlaví a již v samé kolébce budoucí její osud při mateřství a kojení. Žádný muž, ať běloch, ať černocho, Austral nebo Američan, vrstevník Pheidův nebo Berniniův, nehledal krásnou ženu s tvary mužskými, neměla-li ňader a boků, vyčnívající ramena a pokožku sametovou.

Ale mimo části nezměnitelné, o které není pře, hromadí se kolem aesthetické kostry ženy tolik bohatství, podružných předností, že mohou pozměniti, ač nikoli zmenšiti, aesthetickou její moc. Žena rusá i snědá může býti krásna; černé i modré oči mohou nás opojovati, božským může býti stvořeníčko, hybné jako odaliska plovoucí ve vlně kypré okrouhlosti. Jsou ženy, vytvořené Cellinim, ba i takové, pro které by Pheidias i Praxiteles z hrobu rádi vstali, aby je v mramoru zvěčnili.

Tyto odrůdy krásy ženské mají přednost podle chuti jak jednotlivcovy tak národní, a přednost mění se jako každá věc, na kterou vliv má škola, předsudky, lichocení malých k velkým, zkrátka vše, co módou se nazývá.

Tyto změny jsou tím častější a rychlejší, čím výše stojí národ a jeho doba, ba mění se jako šat, jenž jest podružnou krásou, připojenou k tělu lidskému,

mění se stříhem, čím plémě jest rozumnější a raffinovanější dlouhou, pilnou vzdělaností.

Cím nesnadněji jednotlivec nabývá nových zvyků, tím silnější jest jeho soustava čivová a tím více blíží se organismům ovládaným pudem.

Žena jest více podrobena zvykům nežli muž, a stařec více nežli mladík. Změny módy jsou dílem nutně podmíněny průmyslem, ale více vymáhavými potřebami raffinované esthetiky, toužící po vzrušení.

Na Východě od věků móda šatiti se zachovává se stejná. Beduini šatí se podnes jako za starých patriarchů, a ženy syrské jako jejich babičky a prababičky biblické; zlatotepec benarský pracuje podle týchž vzorů již po mnoho a mnoho století.

A jak se věc má se zevnějškem, tak jest i s nitrem. Krásná žena staré Indie jest tatáž, které se dnes koří moderní Hindové: tučná, změkčilá, chlípná, bledé tváře s vlasy havraními, s obočím i s brvami temně černými.

Za tuto dobu kolikráte změnila svou chuť nervosní, jemnocitná a vzdělaná Evropa! — Kolik nesčíslných mód trýznilo pěkné tělo ženské, tu dodávajíc mu objemu, tu súzujíc je; móda je tu zvyšovala, tu snižovala, měnic je stejným, ba tisícovým způsobem, tak že tu jevílo se tělo velmi krásné a tu opět groteskní, tu bylo genialní, tu barokní; a tak vtiskla mu móda znamení zušlechtěné i pokažené chuti.

Vzdávám se toho, abych prozkoumal všecky frase vývoje, jakému podroben byl časem pojem o ženské kráse; poukazují toliko na tři zastávky, velice od sebe vzdálené, které však ukazují jaksi cestu tomu, kdo by chtěl a mohl projíti celou dlouhou a příjemnou dráhou. Ukáží, jak krásná byla žena Šalamounova, jak krásná byla žena našeho rodáka Luiginiho ve století šestnáctém a jak dnes smýšlí o ženské kráse slavný anthropolog americký. Kdo by chtěl zvědět, kterak já o věci smýšlím, nechť přečte si mého Epikura a

Slovník krásných věcí, *) tam najde mé subjektivní mínění. Zde skryji se za tři veliké muže, abych stal se objektivním vedle nejprísnějšiho požadavku školy německé.

Knihou, zvanou Píseň písní vane teplý, veselý a rozkošný proud vzdušný od Východu, celá kniha voní růžemi a sandalem.

Čte-li kdo nepředpojatě, nalézá v ní hymnus na ženskou krásu; a zajisté jest tato kniha mnohem cudnější nežli kniha Luiginiova a tolika jiných, kteří neváhají popisovati i krásy, které studem naučili jsme se tajiti.

Žena Šalamounova jest skrz na skrz krásna.

»Krásná jsi, přítelkyně moje, krásná!« volá král od Východu a pak dále píše:

»Jsi celá krásná, přítelkyně moje, a není na tobě ani jediné chybičky.

Přítelkyně má, jsi krásná jako Tirsá a něžná jako Jerusálem.

Ale holubice moje v dokonalosti své jest jediná; a jediná jest pro její matku a vyvolená od té, která ji zrodila. Děvčata ji viděla a blahoslavila; královny i souložnice ji chválily.«

A se stále větším podivem volá:

»Jak krásná jsi a jak líbezná, láska moje ze všech slastí!«

Ale až potud extase a slova nejmoudřejšiho krále neliší se nikterak ode všech vytržení a slov, kterými v každé době na každém místě milenci volali na ženu srdce svého.

Student pařížský ve své komůrce, kníže ve svém paláci, mudřec ve své knihovně stále říkají o živé milence i o preludu své tužby:

*) Epicuro II., Dizionario delle cose belle. V Miláně, 1892 str. 105.

»Jak krásná jsi, o láske moje!«

Ale od výkřiku přejděme ke zkoumání, od synthese vzrušení k rozboru jednotlivostí, berouce si za průvodce na své veselé cestě učeného cizince Arnošta Venia, jenž v 17. století po způsobě Mudrce všech mudrců napsal podivné pojednání o kráse ženské, doložené ještě podivnějšími rytinami.^{*)}

Jistý Chrysostanus zanechal výrok, že máme projíti písma svatá, chceme-li se něčemu naučiti neb odučiti, a Venio uposlechnul velikého světce, hledaje v Písni písní aesthetiku ženy.^{**)}

Žena Šalamounova jest brunetkou.

»O dcery jerusalemské, jsem snědá, ale krásná jako stany Chedarské, jako koberce Šalamounovy.

Nehledte na to, že jsem snědá, neboť slunce dotknulo se mne svými paprsky...«

A o tolik věků později Ovidius shledal, že možno jest býti krásnou, jakkoli snědou:

.... Placuit Cepheia Ferseo

Andromeda, patriae fusca colore suae.

Verše Šalamounovy však poukazují k tomu, že býti snědou bývalo pokládáno za chybu, a stačí na důkaz toho ono mocné »ale«; a potvrzuje se tím, že za všech dob žena byla a jest barvou světlejší muže, také tam, kde muž i žena stejně vydány jsou volnému vzduchu, jako jsem i já pozoroval u Tůdů indických.

Co se týká postavy a celkových rozměrů těla po tolika a tolika stoletích za jedno jsme s Šalamounem:

Tato tvá postava podobá se štíhlé palmě.

Hlava tvá zdá se býti Karmel.

Šije tvá podobá se věži Davidově, vzbudované

*) Tractatus physiologicus de pulchritudine juxta ea, quae de Sponsa in Cantico mystice pronunciat. V Bruselech, 1662.

**) Si quit vel discere vel ignorare opus est, in Scripturis discemus (? ad Timoth. Homel. 9.).

pro cvik ve zbrani, na níž zavěšeno jest tisíc štítů a všecka zbroj hrdin.

Odstraňte obrazy východní a najdete pod nimi nejpřednější anatomii ženy. Nemáť býti žena příliš veliká, protože by to bylo proti jejímu pohlavnímu vzoru, podle kterého vždy jest postavy nižší nežli my; ale má býti štíhlá a elegantní jako palma.

Hlava má býti vysoká na dlouhém krku. Ale ani to ještě nedostačuje, neboť »tvoje nohy jsou jako dva sloupy z mramoru, stojící na podstavcích z ryzího zlata, a tvoje nožky jsou krásny ve své obuvi a bedra jsou kroužky práce umělecké.«

Také na jednotlivých obrysech své ženy velemoudrý král vymáhá nejspolehlivější znamení jarého mládí a kvetoucího zdraví:

»Tvoje oči mezi tvými pletenci podobají se očím holubičím.

Obličej tvůj (jiní praví nos) jest jako věž na Libanonu, hledící k Damašku.

Tvoje rty podobají se šarlatem zbarvené niti.

Tváře tvoje mezi tvými pletenci zdají se býti granátovým jablkem.

Zuby tvé vesměs stejny jsou jako stádo vystupující z řeky.

Vlasy tvoje jsou jako stádo ovcí, stříhaných na hoře Galaad.

Oba prsy tvé jsou jako dvojčata srnčí, pasoucí se mezi liliemi.«

Chválice svou ženu, neužíváme zajisté přirovnání a obrazů velikého krále, ale přece přejeme si všickni, aby žena naše měla tytéž přednosti a tytéž krásy. Tváře růžové, rty purpurové, zuby vesměs bílé a stejné, hustý vlas i ony srnčí dvojčata jsou dnes jako tenkrát a budou vždy sladkou pastvou pro naše oči a pro naše srdce.

A kdyby pojednou povstala ze svého tisíciletého hrobu žena Šalamounova, nevolali bychom sice s nim:

Podobáš se červánkům, jsi krásná jako luna a čistá jako slunce.

Ale zajisté zvolali bychom s ním:

Jak jsi krásná, jak jsi roztomilá, o láske moje, ze všech slastí.

Na posouzenou, jaký byl v 16. století pojem o kráse ženské, alespoň v Itálii, máme velmi vzácnou knihu, dnes až příliš zapomenutou, o níž nevěděl ani Finck, jenž v nejnovějším svém díle »o lásce romantické a osobní kráse« jeví neobyčejně hlubokou znalost a sečtělou. *)

Tato vzácná kniha jest od Bedřicha Luiginioho z Udiny, a jest to celé pojednání o aestheticce ženy, psané vážně, ač kořeněné humorem neznalým za našich dob, zakládající se přede vším na dlouhém a bedlivém studiu drahých a nekonečných vnaď dcer Eviných. **)

Nechtěl podatí obrazu jediné ženy pro něho nejkrásnější, nýbrž podal jako starověký malíř, jenž, chtěje provésti v Krotonu neb Agrigentu dokonalou malbu, určenou pro chrám Junonin, zvolil ze všech nahých děvčat krotonských neb agrigentských jemu vybraných pět toliko panen, větší krásou obdařených od přírody nežli ostatní; těch užil k onomu výtečnému obrazu, vypůjčuje si od té tu, od oné onu část, spojiv je podivuhodně v jediný celek.

Luiginimu veliký úkol vyličiti krásnou ženu zdál se býti nesnadným, ale nikoli nemožným aniž nad síly jeho, neboť byl přesvědčen, že vyličení krásy vnější jest úkolem mnohem snadnějším, nežli vyličení krásy vnitřní. V tom měi pravdu z tisícerych příčin, že byl takového mínění.

*) Henry J. Finck, Romantic love and personal beauty etc. V Londýně, 1887.

**) Il libro della bella donna. V Benátkách, 1554.

Náš roztomilý spisovatel, jenž tak rozkošně mluví o nejlíbeznějším tvorů naší oběžnice, nezapomíná ve své práci na žádnou část ženy, ba i na ony, kterým my, stydlivé lidi, toliko po taji se klaníme, kterými však na pohled pohrdáme na obrazech a ve svých knihách o aesthetice. Uposlechneme tedy studu, jenž přece má také svá práva.

Luigini počíná od vlasů, aby sestoupil na své dlouhé a roztomilé cestě až k nohám, již hned při první své zastávce ukazuje, že jest jemně smyslný, že velice trpělivě vyhledává podrobnosti, bez nichž nemůže ani porozuměti slastem aesthetickým ani jich oceniti.

Pro něho žena, nemající krásných vlasů, není ani ženou. Jest to louka bez kvítí, prstének bez draho-kamu, les bez hrůzy, potůček neublající, noc bez hvězdná a den bez jasu slunečního. Až na tato přirovnání obvyklá v století šestnáctém má pravdu.

Ale kteraké si představuje ty vlasy? — »Budou barvy jako hlazené, ryzí zlato.« — A na to opírá se o mínění některých básníků latinských, o Petrarku, Ariosta a Sannazzara, kteří vesměs si přáli, aby žena byla rusovlasá.

Byl by mohl se odvolati na mnohé jiné auktority, Homerem počínaje.

Apollon i Bakchos byli rusovlasí. Krimhilda v Niebelungách jest blondýnkou, jako jí jest Freya, Junona severu; též Ingeborg z Fritjofssagy a krásná dánská princezna Jolanta mají vlasy plavé. Blondýnkami jsou všecky dívky v národních písních francouzských, a Shakespeare ve všech svých truchlohách jen dvakráte mluví o vlasech havraních, a v »National Gallery«, alespoň roku 1853., nebylo ani jediné ženské hlavy snědé.

Vše to neříkám proto, že bych byl výlučným zbožňovatelem blondýnek. nýbrž toliko na podporu příliš výstředních sympathií našeho krajana Luiginiho.

Vedle barvy vlasy mají býti silné a husté; »nechť žena má a nosí své zlaté vlasy zkadeřené, husté, dlouhé a silné v plavých pletencích, nikoliv však ukryty v nějaké hedbávné nebo zlaté síti, nýbrž tak nepokryty, aby každý je mohl viděti a nezlořečil něčemu, co se skrývá před jeho zraky.«

Od vlasů přechází Luigini k očím, a ihned praví: »ačkoli krásné vlasy upoutají mnohé srdce, nicméně oči mnohem více vábí a lákají muže k lásce, tak že se stává až otrokem jejich, vábí více nežli kterákoli jiná pěkná a poutavá část těla.«

Zdálo by se, jakoby toto zcela výstřední klanění se Luiginiho vlasům rusým mělo jej unésti tak, že s nimi by rád spojil oči barvy blankytné. Ale nikoli; naopak žádá si, aby byly černé jako zralá oliva, jako smůla, jako samet, aby se podobaly dvěma černým uhlům.

Ale černá barva nedostačuje. Přeje si, aby oči nebyly nevýrazné a klidné, nýbrž aby zářily a jiskřily, aby mohly závoditi s nejjasnějšími hvězdami na jasném a jiskrném nebi beze vsí hanby.«

Od očí k čelu obrací se náš Luigini spíše jako básník nežli jako přírodopysk, i jest v odporu se starými Řeky, nejdokonalejšími znateli krásy všech dob, a chce, aby čelo krásné ženy bylo široké, lesklé a plné božské krásy. Pravý opak toho býti má; neboť necháme-li i platiti lesk, slovo to neurčité, ničeho nevyjadřující, ne-li nepřítomnost vrásek a jemně čerstvou plet, a pak plnou božskou krásou, což jest holá fráse. friaulský mudrlec dává ženě známky mužské a tím ji kazí.

Co se nosu týká, chce náš spisovatel, aby byl maličký, ladně umístěn, tak aby Momus mohl ji chváliti a závist neměla čeho mu vytýkati. Ale to jest příliš málo; byl by se měl déle pozastaviti u této zvláštnosti naší tváře, která i kdyby byla sebe krásnější, nikoho krásným nemůže učiniti; a je-li ošklivá.

stačí, aby nás nadobro zohydila. A vskutku Kollmann právem připomíná, že úplný, nebo částečný nedostatek nosu zohyžďuje tvář více, nežli jakékoli jiné znetvoření tváře.

A Luigini byl ve svém právu dávati přednost u žen nosíku maličkému, ale byl by měl alespoň slovem se zmíniti o ušlechtilosti a důstojnosti, jaké dodávají větší, ano i veliké nosy tvářnosti.

Velmi dobře o tom se vyslovil Grose, že orlí nosy, i když nepřidávají ničeho ku kráse tváře, nicméně dodávají jí vzezření důstojného, a vždy se jim dává přednost před nosy sploštělými a tupými. Onyno přesahují přes hranice krásy, tyto jich nedosahují.

Obrázek, který nám podává Luigini o tvářích ženy, přílišně jest nasycen barvami jeho doby, i nemohu odolati abych nepodal ho v celku:

Líce této ženy budou měkké a jemné, podobajíce se svou měkkostí a bělostí barvě mléka, nebudou-li někdy rovnati se barvě rozkvétajících růží. Naplní touhou oči, které je spatří, a budou-li červené a bílé zároveň, budou se podobati tvářím božské panny a lovkyně lesní, kdy usedá a odpočívá, když byla pronásledovala prehavé, živé parohaté jeleny, plaché daňky, rychlonohé srny a bázlivé zajíce. Budou v nejvyšším stupni se libiti, objevíme-li v nich bělost liliovou a červeně růžovou, purpur hyancitový a sníh ptačího zobu, a konečně budou-li takové, jakou lze někdy spatřiti oblohu, když za červánků a vycházejícího slunce zbarví se do běla jako sníh. Takové líce velice libily se Ariostovi, když zjevoval krásy Alciniiny. Libily se Petrarckovi ve znelce: »*l o c a n t a v a d' a m o r e*« a v kanzoně počínající: »*J u q u e l l a p a r t e*«. Libily se Bembovi v druhé jeho básni »*Asolani*«. Libily se Sannazzarovi při kráse Amaranthy. Libily se panu Herkulu Strozzimu ve druhé z jeho povídek a panu Faustu Andrelinovi v jeho třetí povídce, a konečně každému, pokud já vím vždycky.

Nepřipomíná-li vám toto vše některý z oněch mnohých obrazů doby barokové v dějinách umění, kde obrazy a ozdůbky vedlejší zakrývají osoby hlavní, a kde maličkosti jsou tak jemně provedeny, že každá vložka sama o sobě poutá a unavuje zrak jako kramářská výkladní skříň?

Ústa málo podivu budí v Luiginim, a v tom chybuje. Stačil by na důkaz jeho popis, kterak od jeho dob až po dny naše dlouhou cestu v umění pozorovacím a v rozboru aesthetickém jsme urazili.

Praví, že ústa mají býti malá, že rty mají se podobati »dvěma živým a sladkým rubínům« a že zuby mají býti perlami. To jest příliš málo; jakkoli nemáme protkávati vědu básněmi, rád připomínám skvostné verše anglického básníka:

Lilies married to the rose
Have made her check the nuptial bed;
Her lips betray their virgin red,
As they only blushed for this,
That they one another kiss.

Zajisté že nebudeme sledovati Luiginiho v celém jeho popisu krásné ženy, podotkneme toliko, že také on shledává dokonalou ženu, která ve své postavě zaručuje všechny ony přednosti, za kterých lze souditi, že bude dobrou kojnou a dobrou matkou; toť jediné dogma, které vynořuje se na povrch vždy a všude z uměleckého sporu a z ethnické i individualni krasochuti.

Také o končetinách má pojem všeobecný; chce totiž, aby ruce byly tak bílé, »aby bělostí svou přibližovaly se slonovině.« A žádá také, aby byly jemňounké, hladké, okrouhlé, beze zjevných žil; chtěl by také, aby byly růžovou barvou poněkud nadchnuty, a aby nehty krásných prstů podobaly se orientalským perlám.

Také nohy mají býti »bílé, krátké, suché a okrouhlé.«

Náš hodrý Bedřišek, zvolna a v rozkoši pochodiv si po dolinách a vrších (abychom jeho slohem mluvili) krásy ženské, zastavuje se na okamžik, aby jedním pohledem přehlédnul celou onu opěvanou zahradu, a praví přímo, že »krásná žena nahá jest krásnější nežli žena v purpur oblečená,« v čemž shoduje se se starým Plautem.

A pak pouští se se vzteklou výmluvností do voňavek a líčidel, jimiž ženy hledí se okrášlit, aby více se libily a byly svůdnější, a tu epikur mění se v nesnášenlivého theologa a v mravokárce zuřivého. Ve svém hněvu nešetří ani kletbami.

»Zatracen budiž ten, kdo byl vynálezcem takových a podobných věcí... Neboť je-li žena svrchovaně krásná, k čemu tyto vodičky? A toto pižmo a tuto ambru, které byste jí rádi dali, proč chcete jí dáti je vy? Což zavání kozlovinou? Zapáchá-li snad a znečisťuje-li své okolí?«

A aby zastrašil ženy své doby, neváhá volati na zemi Boha všemohoucího, kterého urážejí svými barvami, a opírá se tu o auktoritu svatého Cypriána.

»Dílo a práce boží nemá se zohyzďovati žádným způsobem, žádnou barvou žlutou ani černým práškem, ani červení ani jiným porušujícím vynálezem, ničícím přirozené rysy.«

Zbytečná slova a marné proklínání! Půl čtvrtá stoleli leží nad hrobem našeho mravokárce, ale ženy malují se stále a okrašlují i hyzdí se tisícerým způsobem; ano znám jednu paní, která ročně vydává na 12000 lir v krámě voňavkářském za voňavky a kosmetické prostředky. Ale jest tak krásná, že nemůže se jí ani podařiti zohyzditi se při všem zneužívání těchto důmyslných prostředků kosmetických.

Přejdeme-li ze století šestnáctého na naše doby, shledáme, že aesthetická díla rostou sice počtem, nikoli však důkladností, a že mezi metaphysikou, která dává své zákony příliš s hory sinajské za blesků idealismu transcendentálního a v paradoxech, a mezi anthropologií, měřící, odvažující a o nic jiného se nestarající, většina lidí i na dále soudí na svůj vlastní účet a podle svých vlastních chutí.

Z nejrozmanitějších a sobě odporujících úsudků o ženské kráse jsou dva ustáleny, a ty jsou pravdivá a skutečná dogmata aesthetiky: Není krásy, kde není mládí a zdraví. Není krásy, kde nevyvíká zcela jistě ženskost.« Všecky krasochuti a všecky úsudky přes tyto hranice jsou převrácenosti, výjimky, anomalie.

Jiné dogma, ne však tak přímé jako ono, ale s málo výjimkami, jest toto: v krásnu ženy hledáme něco jiného nežli v sobě, jako bychom na velikém díle stvoření člověka chtěli doplniti to, čeho se nám nedostává. Muži snědému líbí se zvláště blondynky, hubenému ženy tlusté, a viděl jsem několik siláků, že měli veliké zalíbení ve štíhlých gazellách a malých mravencích. Italové a Španělové ztrácejí hlavu, jestliže plavou po bílém mléku skandinavském, a rusovlasí Němci a Angličané stále vzpomínají našich černo-okých žen, osmáhlých naším sluncem.

Viděli jsme již, že náš rodák Luigini chtěl, aby žena byla rusovlasá, a této dává se přednost po celý věk střední, ano i déle ještě.

Shakespeare, jenž má ve svém tragickém Olympu toliko dvě ženy snědé, praví však, že za jeho dob typus snědý počínal vítěziti nad sympathiemi k typu rusému:

»In the old time black was not counted fair,
Or if it ware ist bore not beauty's name;
But now is black beauty's successive heir.«

Ale tu připomínám, že nesmím zde mluvit o své vlastní chuti, aniž o tom, co jsem již o ženské kráse napsal, nýbrž že musím býti pokud jen možná objektivním, abych užil běžné nyní phrase. A abych neupadnul v pokušení, chápu se nejnovější práce učného amerického antropologa Shufeldta *), jenž nám popisuje a vysvětluje některé typy ženské krásy u domorodců své vlasti.

Na několika stránkách předmluvy praví, že mužové nižšího plemene mají velmi úzký pojem o ženské kráse, který nedovedou nalézt jinde nežli mezi ženami vlastního plemene; my ostatní, národové eklektičtí a širšího rozhledu, dovedeme nalézt krásu všude, v Číně jako v Africe, v Americe jako v Japonsku. Ale v tomto tvrzení nalézám já jen malé zrnko pravdy, nikoli všecku pravdu. Shufeldt tu zaměňuje americké vrtochy se skutečnými a vlastními úsudky aesthetickými. Jest pravda, že cituje Angličana Rolfa, jenž se oženil s Indiankou, generala Spojených Států, jenž pojal za manželku taktéž Indianku, přítele svého, jehož manželkou byla Japonka, a několik ještě jiných, kteří vešli v manželství s Čiňankami a černoškami. Nepraví, kolik jich bylo na počet, a kam statistika nezasahuje svým měřením, tam může obrazotvornost hráti si podle libosti a beze všeho nebezpečení. Nicméně všichni víme a to od dávných dob, že stává plémě, které nerado by se pomísilo spojením bastardním, jest to plémě anglosaské, veskrze aristokratické, které nestrpí zhoršení krve nižšími plemený.

Z obrazů připojených ku práci našeho Američana vychází na jevo pravda mnohem bližší skutečnosti nežli jest jeho rozumování, shledává totiž, že krásné jsou Indianky, které na svých rysech a ve výrazu své tváře přibližují se co nejvíce ženám našim.

*) R. W. Shufeldt, Indian types of beauty. V Chicagu, r. 1891.

Anserino, mladá manželka Pedrova z kmene Navajů, má nohy a ruce, které spíše zdají se stvořeny rozdávatí požehnání apoštolské. nežli se mazliti; ale její rysy jsou skoro evropské, vlasy velmi husté, obočí neméně husté, tvář jest krásně zaokrouhlena, bradička kulatá, ústa maličká a roztomilá. Kdyby stála živa před námi, její pleť, o níž spisovatel praví, že jest velice jemná, ztratila by pro svou čokoládovou barvu; nicméně prohlásili bychom ji za krásku, neboť jest mladá a spanilá a pak především, že podobá se našim ženám.

Pro Shufeldta krásnější jest Tzashima, dcera z Laguny Puebly. Její licní kosti poněkud vyvstávají, oči má trochu po mongolsku šikmé, rty příliš tlusté, obkličující ústa příliš široká; ale za to má velmi elegantní tělo, husté vlasy a pleť jako křídlo havraní brvy pěkně do půlkruhu nad černýma, ji skrnýma očima, nos na své plémě výjimečně malý a delikátní. Pravda, že její pleť jest jako bledý magahon, ale celkem jest, krásná, protože podobá se našim ženám.

Jiné pěkné stvoření vyobrazené u Shufeldta jest dívka z kmene Mogui, divokého pohledu a účesu neobyčejného, tvořícího jaksi křídla nad skráněmi: mohla by buditi touhy a rozdávatí polibky, kdyby kráčela ulicemi evropskými. A také ona jest krásná, protože v mnohé příčině podobá se našim kráskám.

Méně krásnou shledávám dívku z kmene Apačů, vyobrazenou na tabulce 6., protože její licní kosti příliš vyčnívají a oči jsou příliš šikmé, čímž dodávají tváři výrazu velice podobného čínskému; a nám mongolské ženy nemohou se líbiti, nejsou-li charakteristické známky jejich plemene tak slabé, že jaksi mizejí před našim zrakem.

A tak také jest se dvěma ženami mojaveskýma, které zdají se nám málo nebezpečny, protože třebas mají překrásne tělo, bohaté okrouhlostí až vyzývavou, a obrysy, jimž nemožno ničeho vytýkati, mají tvářnost

příliš mongolskou a tudíž pro nás vzdálenou od typu arijského. Také méně krásné jsou ženy kmene Yumas, protože jsou více americké a méně evropské než ostatní.

Od Šalamouna po Luiginiho, od Luiginiho po Shufeldta propluli jsme mocným proudem dějinným. Krása ženská podle úsudku mužů mnohdykráté a rozličně kolísala; móda také sem vnikla jako soudce a položila hlas svůj na váhu, ale rozdíl v úsudcích a vrtochy módy dotkly se toliko povrchu věci, ponechávajíc nedotknutou přírodní kostru, která leží příliš hluboko, tak že myšlenka nemůže ji zneuctiti a ruka poškoditi.

Žena krásná pro Šalamouna, pro Luiginiho, pro Shufeldta jest vždy samice velice ženská, která v myslí naší budí mnohou žádost, která svými obrysy mnoho slibuje nejprve v lásce, pak v mateřství. Nechť se chvástáme, že řídíme pluh času; jest to marnivost marnivá a příjemná; jsme však stále jen onou mouchou, sedící na jhu a unášenou oním osudným vozem, jenž táhne lidi i věci do neznámého a za hory, což pokrokem nazýváme a jenž jest temný a neskonalý jako osud sám.
